

Resultat

Enkätundersökning 2009

Karlskronaungdomarnas tobaks-,
alkohol- och andra drogvanor

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

BAKGRUND	3
INLEDNING	3
MÅLSÄTTNING	3
METOD	3
Validitet	4
Reliabilitet	4
Tillförlitlighet	4
Bortfall	4
RESULTAT	5
TOBAKSVANOR	5
Andelen elever som röker	5
Andelen elever som bara röker då och då.	5
Andelen elever där minst en av föräldrarna röker eller snusar	6
Andelen elever som snusar	6
Andelen elever som brukar tobak	6
Andelen elever som får röka och eller snusa för sina föräldrar 2009.	7
Andelen elever som ogillar att folk röker	7
ALKOHOL	8
Andelen elever som druckit sig berusade mer än en gång	8
Berusningsdebutålder	8
Andelen elever som konsumerar alkohol	9
Andelen elever som konsumerar alkohol två gånger i månaden eller oftare och berusar sig varje eller nästan varje gång.	9
Andelen elever som dricker minst två burkar folköl, en gång i månaden eller oftare	10
Andelen elever som dricker minst två burkar starköl, en gång i månaden eller oftare	10
Andelen elever som dricker minst två flaskor alkoholäsk, en gång i månaden eller oftare	10
Andelen elever som dricker minst två flaskor starkcider, en gång i månaden eller oftare	11

Andelen elever som dricker minst två glas (20 cl) vin, en gång i månaden eller oftare	11
Andelen elever som dricker minst två stora snapsar (12 cl) sprit, en gång i månaden eller oftare	11
Andelen elever som konsumerar smuggel-/utlandsalkohol.	12
Andelen elever som konsumerar hembränd sprit.	12
Andelen elever som ogillar att folk blir berusade	12
Andelen elever som har angett olika sätt att få tag på hembränt, utlandsalkohol och systembolagsalkohol 2009	13
Andelen elever som har angett olika platser på vilka man dricker alkohol 2009	14
Andelen elever som har angett olika personer man dricker alkohol tillsammans med 2005	14
Andelen elever som har angett olika orsaker till varför man dricker alkohol 2009	15
Andelen elever som har angett olika alkoholrelaterade problembeteenden	15
Regler i familjen i relation till ANT-vanor	16
Andelen elever där föräldrarna tillåter att de dricker alkohol	17
Andelen elever där kamraterna dricker så att de blir berusade	17
Andelen elever där minst en av föräldrarna dricker så att han/hon blir berusad	18
NARKOTIKA, SNIFFNING, DOPNING OCH LÄKEMEDEL	19
Andelen elever som vet någon person de skulle kunna få eller köpa narkotika av	19
Andelen elever som har haft lust att prova narkotika	19
Andelen elever som någon gång har använt narkotika	20
Andelen elever som har använt hasch, marijuana eller någon annan form av narkotika fem eller fler gånger	20
Andelen elever som någon gång använt dopingmedel	20
Andelen elever som har sniffat	21
Andelen elever som använder sömn- eller lugnande medel utskrivna av läkare	21
Andelen elever som använder sömn- eller lugnande medel utan att läkare skrivit ut åt dem	21
Andelen elever som använder smärtstillande medel en gång i veckan eller oftare	22
Andelen elever som använder smärtstillande medel en gång i månaden eller oftare tillsammans med alkohol i berusningssyfte	22
Andelen elever som ogillar att folk röker marijuana eller hasch	22
Andelen elever som ogillar att folk provar amfetamin	23
Andelen elever som ogillar att folk sniffar	23

BAKGRUND

Under 1998 tog Länssamrådsgruppen för alkohol och andra droger i Blekinge ett initiativ och lämnade ekonomiskt stöd till en skolundersökning rörande droger. Skolundersökningens målgrupp var samtliga elever i grundskolans skolår nio och gymnasieskolans skolår två. Undersökningen mål var att ge kunskap om alkohol- och drogbrukets omfattning samt en bild av Blekingeungdomarnas erfarenheter på områden som berör alkohol, narkotika och tobak (ANT). Under våren 2002 ställde sig samtliga kommuner i länet bakom en uppföljande undersökning. Emellertid fallerade genomförandet bland annat i Karlskrona, framförallt på grund av för lågt deltagande i den digitalt internetbaserade undersökningen. Därför beslutade Karlskrona kommun att år 2003 genomföra ytterligare en undersökning, denna gång med traditionella pappersformulär. Under våren 2005, 2007 och 2009 genomfördes ytterligare en uppföljning av alkohol, narkotika och tobaksvanor (ANT) bland ungdomar i Karlskrona.

INLEDNING

Det finns ett stort antal undersökningar om ungdomars vanor, alltifrån små lokala datainsamlingar på skol- eller kommunnivå till stora multicenterstudier där man har undersökt tusentals elever från många länder. I Sverige genomförs årligen en undersökning av ett urval av niondeklassare som beskriver ANT-utvecklingen på nationell nivå. Problemet med denna studie är att det inte går att säga hur förhållandena ser sig på lokal nivå pga. det låga antalet elever i varje kommun/län. Lokala uppgifter kan dock vara av stort intresse för lokala beslutsfattare, organisationer och andra som har sina verksamhetsområden på ungdomsarenan. Mot bakgrund av detta kan det vara av vikt att genom ungdomsstudier försöka skaffa sig en lokal bild av de uppväxandes levnadsvanor. I de senare årens undersökningar finns även tabellbilagor med resultat redovisat för de enskilda skolorna i jämförelse med kommungenomsnittet i respektive årskurs.

Att genomföra enkätundersökningar i skolan har visat sig vara en bra form där man lätt når de flesta ungdomarna via en befintlig struktur. I och med att man använder sig av samma frågor vid fler undersökningstillfällen får man en jämförbarhet över tid. Man kan på så sett se förändringar i ungdomarnas ANT-vanor och till viss del även använda resultaten som en vägledning när det gäller utvärderingar av effekten hos genomförda förebyggande insatser.

MÅLSÄTTNING

- Att ge en aktuell bild av Karlskronaungdomarnas vanor inom ANT-området, samt att i en jämförande studie med tidigare undersökningar ge en bild av förändringarna inom ovanstående område.

METOD

Skolundersökningen i Blekinge gjordes bland samtliga elever i grundskolans år nio samt i andra året i gymnasiet. Vid undersökningen 1998 delades frågeformulären ut i skolan och besvarades anonymt under lektionstid. De besvarade frågeformulären lades i separata kuvert som förseglades av respektive elev. Åren 2003, 2005, 2007 och 2009 genomfördes undersökningen på liknande sätt men formuläret innehöll bara de frågor från 1998 som har anknytning till ANT-området. Samtliga rapporter har sedan 1998 tagits fram av docent Kent W Nilsson i Västerås.

Validitet

Validitet har att göra med hur väl data beskriver verkligheten, d.v.s. hur väl man mäter det man avser att mäta. Då undersökningen studerar hela populationer, eleverna i skolår nio i grundskolan samt år två på gymnasiet finns inga urvalsfel. Vi vet att vuxna underrapporterar socialt oönskade beteenden som tobaks- alkohol- och narkotikabruk, användande av våld m.m. Vissa forskare anser att barn och ungdomar gör detsamma. Andra hävdar att ungdomar gärna anger t.ex. en överdriven alkoholkonsumtion för att ”imponera” på kamrater. Men man skall inte överskatta denna överrapportering. Det är troligare att även ungdomar, liksom vuxna underrapporterar socialt stigmatiserande beteenden. Under senare år har t.ex. alkohol och narkotikafrågor i formulär validerats med olika tester och resultaten visar att självrapporteringar är relativt tillförlitliga om anonymiteten garanteras. Vidare visar dessa undersökningar, gjorda på bland annat västmanländska ungdomar, att ungdomar överlag gör som vuxna, om de avviker från sanningen så är det åt underrapporteringshållet.

Reliabilitet

Reliabiliteten i en studie anger hur mycket mätinstrumentet har skillnader i mätresultat från en observation till en annan, eller hur väl resultaten stämmer överens med resultat från andra studier gjorda under andra omständigheter exempelvis tid eller plats. Frågorna i enkäten har vid andra studier visat sig ha en hög reliabilitet. Ibland uttalas kommentarer om att t.ex. den mediala uppmärksamheten för bland annat alkohol m.m. skulle påverka svarsmönstren i undersökningar som denna. Det finns fog för att ha en sådan misstanke, men det finns inget som tyder på att de frågor som undersökningen omfattar skulle ha haft mindre medial uppmärksamhet under slutet av 1990-talet då undersökningarna inleddes.

Tillförlitlighet

Inom socialvetenskaperna uppstår nästan alltid diskussion om mätningarna och mätinstrumenten. I denna studie och i de flesta fall sker mätningarna indirekt, i efterhand och man kan aldrig vara helt säker på att de mäter vad de avser att mäta. Men det finns alltså med tanke på validitet och reliabilitet ingen anledning att anta att ungdomarna systematiskt skulle uppge felaktiga svar.

Bortfall

Ett visst bortfall av data finns då ett antal elever inte var i skolan den lektionstimme undersökningen genomfördes. Svarsfrekvensen var i 2009 års undersökning var hög, 86 procent i skolår 9 och 69 procent i gymnasiet årskurs 2. Detta gör att svarsfrekvensen ligger på förväntade nivåer. Det interna bortfallet, d.v.s. de elever som besvarat enkäten men inte besvarat vissa frågor är relativt litet, mindre än 3 procent. Svarsfrekvensen på 76 procent överlag, och det låga interna bortfallet gör att resultaten kan ses som representativa för ungdomarna i skolår 9 och år två på gymnasiet i Karlskrona.

RESULTAT

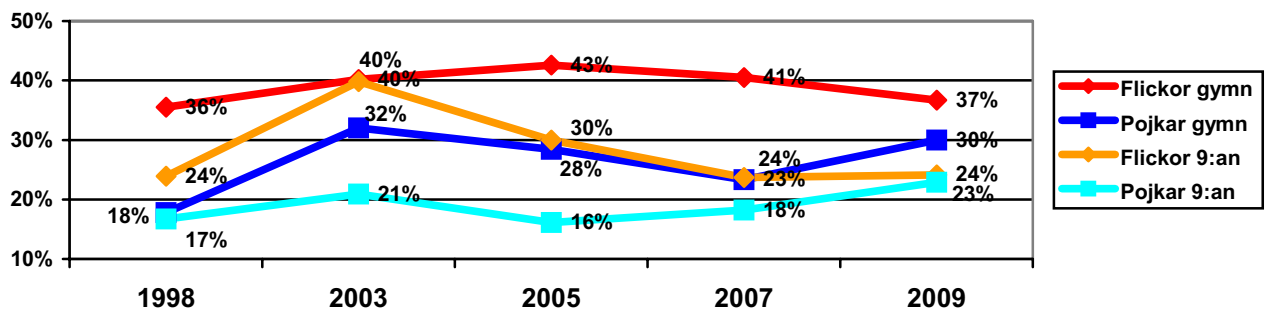
Genomgående i rapporten används ordet gymnasiet synonymt med skolor två i gymnasieskolan. Vid läsandet av figurerna i rapporten måste man vara medveten om att procentandelen, den vertikala skalan varierar avsevärt mellan de olika figurerna. Att det som är ett högt värde i ena figuren representerar låt oss säga 10 procent och ett "lika" högt värde i nästa figur kanske representerar 70 procent, beror på att författaren valt att låta figurerna få ett så enhetligt utseende som möjligt.

TOBAKSVANOR

Andelen rökande ungdomar ökade 1998-2003 men efter toppnoteringen 2003 minskar andelen rökare i samtliga grupper. Men sedan 2007 har denna trend brutit och vi ser att rökningen ökat ganska kraftigt bland pojkarna. Andelen snusare går ner i samtliga grupper förutom de yngre pojkarna. Andelen ungdomar som brukar tobak visade 2007 en klart minskande trend som nu 2009 brutits framförallt beroende på den kraftiga ökningen av andelen rökare bland pojkar. Man finner vidare att andelen med negativ attityd mot rökning följer ungefär samma mönster som rökvanorna, färre med negativ attityd har relation till en högre andel rökare. Det är större andel flickor än pojkar som röker.

Andelen elever som röker

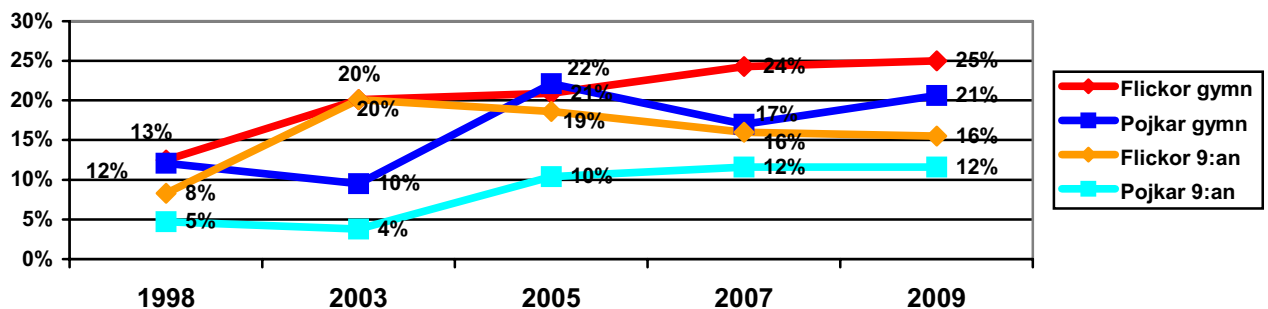
Figur 1.

I figur 1 redovisas andelen rökare, dvs. dagligrökare och de som röker då och då. Andelen rökare är högre bland flickor än bland pojkar. Man ser även en genomgående ökning av andelen rökare mellan 1998 och 2003. Mellan 2003 och 2007 sjönk andelen rökande ungdomar något överlag, men minskningen berodde mest på de äldre pojkarna och de yngre flickorna. Nu ser vi dock att andelen rökare bland pojkarna ökar ganska kraftigt.

Andelen elever som bara röker då och då.

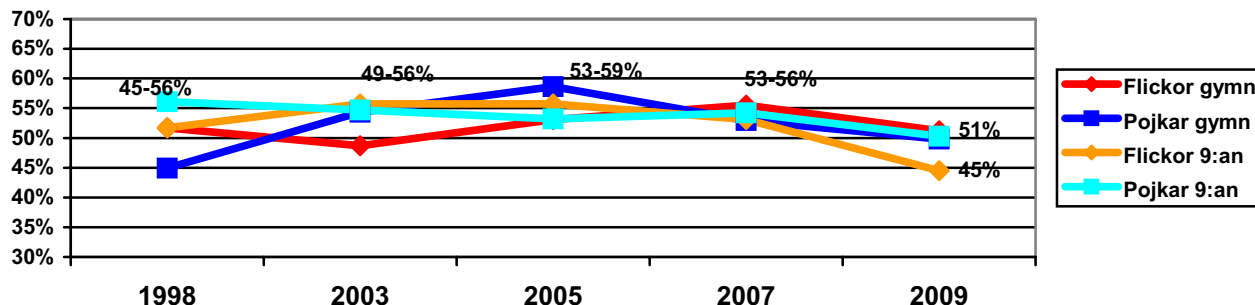
Figur 2.

De som bara röker då och då ingår i föregående figur. Vi ser att andelen som inte röker dagligen uppvisar en uppåtgående trend sedan 1998.

Andelen elever där minst en av föräldrarna röker eller snusar

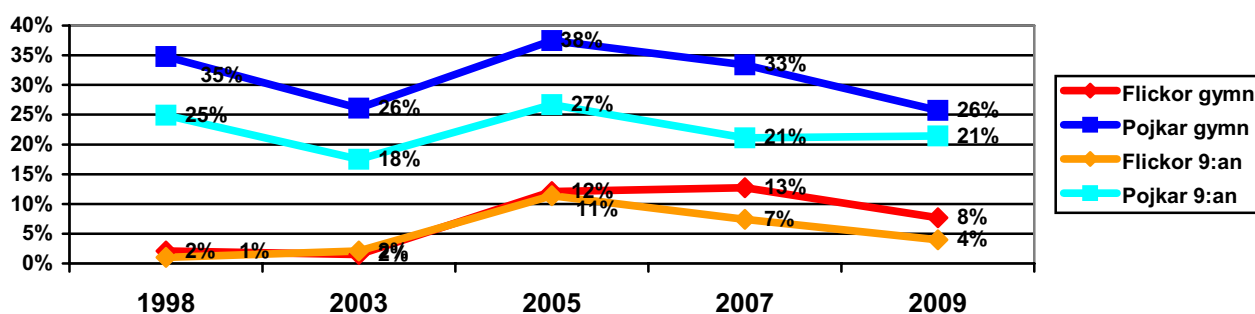
Figur 3.

I figur 3 redovisas hur ungdomarna har rapporterat att deras föräldrar röker eller snusar. Här borde det inte vara några skillnader mellan grupperna och vi ser att ungefär hälften av ungdomarna bor i familjer där minst en av föräldrarna röker eller snusar samt att andelen rökande/snusande föräldrar verkar avta.

Andelen elever som snusar

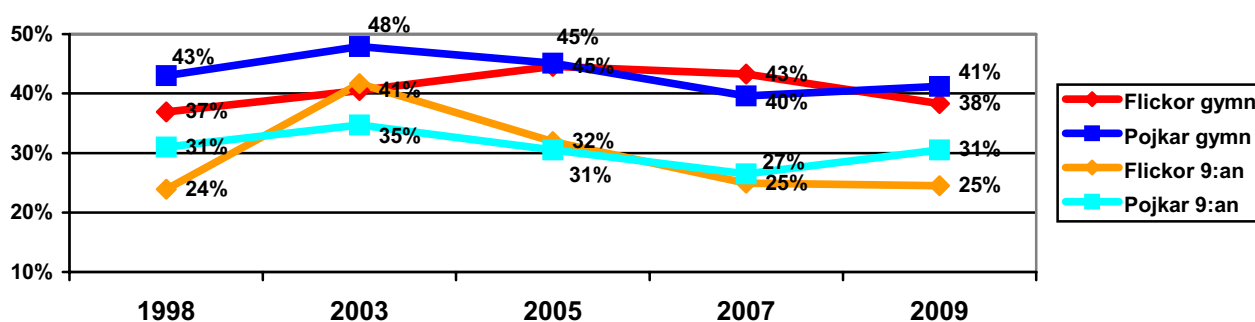
Figur 4.

Figur 4 visar att det var en temporär minskning av andelen snusare bland pojkarna 2003 men att år 2005 snusar knappt tre av tio 16 åriga pojkar och knappt fyra av tio 18 åriga pojkar. År 2003 förutspådde vi en svag ökning av andelen snusare bland flickorna. Den ökning vi ser mellan åren -03 och -05 är dock exceptionell. Därefter minskar andelen snusare 2007 och 2009.

Andelen elever som brukar tobak

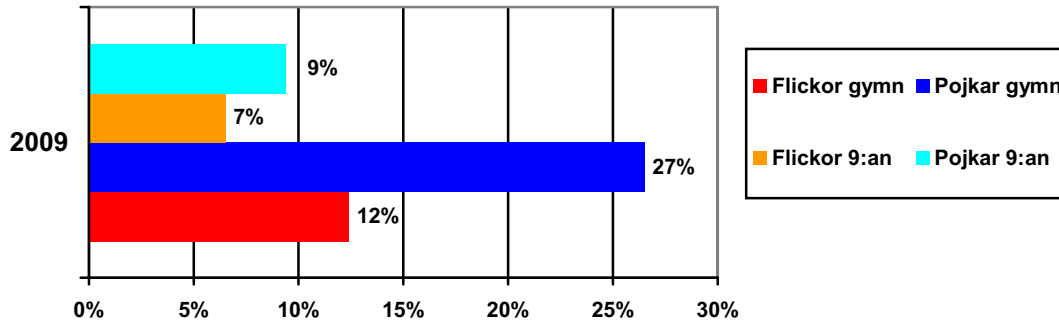
Figur 5.

Lägger man ihop rökning och snusning för att studera tobaksbruket så ser vi i figur 5 en ökning mellan 1998 och 2003 och därefter en minskning i samtliga grupper fram till 2007. Figuren visar pojkarnas ökning av andelen rökare har fått genomslag på den totala andelen tobakskonsumenter som nu ligger ungefär på 1998 års nivå.

Andelen elever som får röka och eller snusa för sina föräldrar 2009.

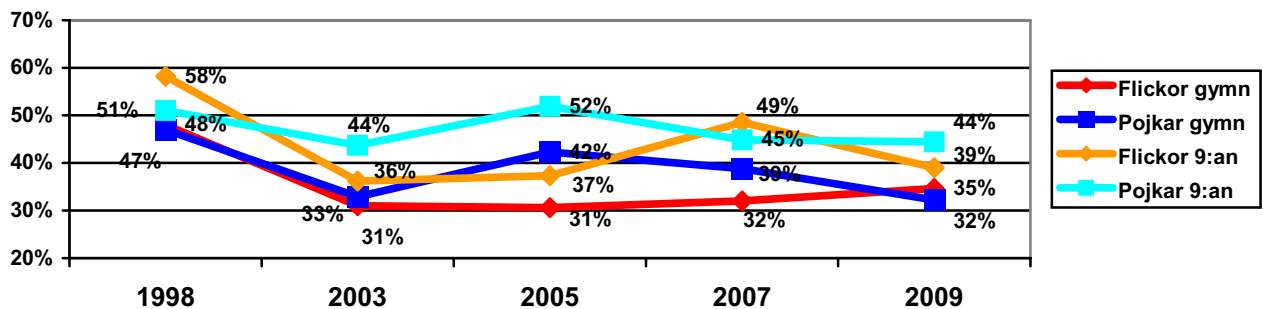
Figur 6.

Andelen som får röka eller snusa för sina föräldrar visas i figur 6. Vi ser att de äldre pojkarna är de som har störst andel föräldrar som anser att barnen får röka eller snusa.

Andelen elever som ogillar att folk röker

Figur 7.

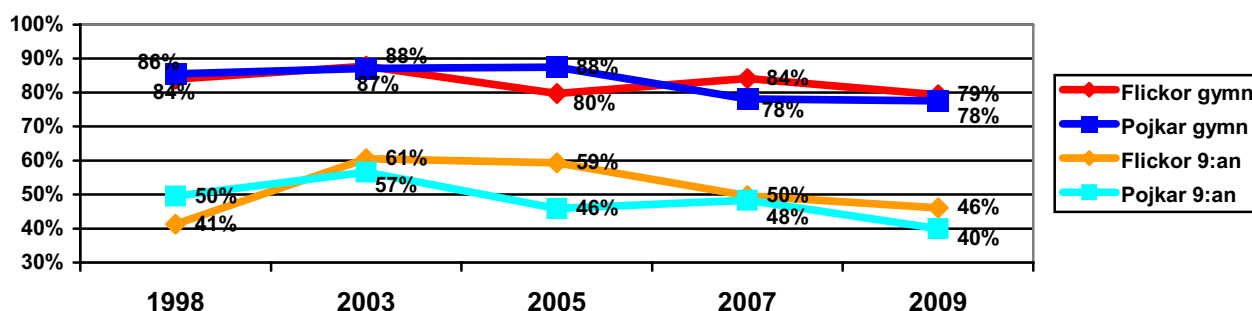
Figur 7 visar att ungefär tre till fyra av tio ungdomar ogillar att folk röker. Mest liberala i sina attityder i förhållande till rökning är de äldre pojkarna och flickorna. Detta är inte förvånande med tanke på att de är den grupp som har störst andel rökare. Dessutom ser vi att trenden överlag pekar på mindre andel ungdomar som är negativa till rökning

ALKOHOL

I följande avsnitt om alkohol finner man att andelen högkonsumenter av alkohol, de som dricker minst två gånger i månaden och berusar sig varje eller nästan varje gång, sjönk avsevärt mellan år 2003 och 2007. Dessvärre har andelen högkonsumenter återigen ökat bland gymnasisterna och de yngre flickorna. Men glädjande nog har andelen som druckit sig berusad mer än en gång minskat i samtliga grupper. Dessutom har andelen som dricker alkohol minskat, främst bland de yngre. Den övergripande trenden är en fortsatt minskning av alkoholkonsumtionen och att medelåldern vid första berusningstillfället ökat. Vidare finner man starka samband mellan kamraternas berusningsvanor och de egna berusningsvanorna. Även föräldrarnas berusningsvanor har samband med ungdomarnas vanor men i lägre utsträckning än kamraternas påverkan. Det finns även tydliga samband mellan bestämda regler i familjen och låg alkoholkonsumtion och negativa attityder till alkoholkonsumtion samt alkoholrelaterade problembeteenden.

Andelen elever som druckit sig berusade mer än en gång

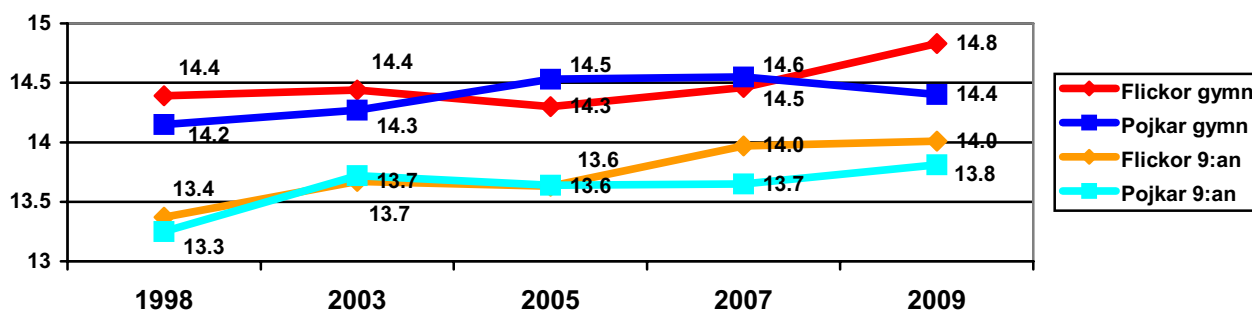
Figur 8.

I figur 8 redovisas andelen elever som druckit sig berusade mer än en gång. Vi såg tidigare en genomgående ökning av andelen som har berusat sig (1998-2003). Sedan förändrades mönstret till en liten sänkning 2005. Överlag så har andelen ungdomar som druckit sig berusade fortsatt att sjunka och är nu den lägsta sedan undersökningarna inleddes.

Berusningsdebutålder

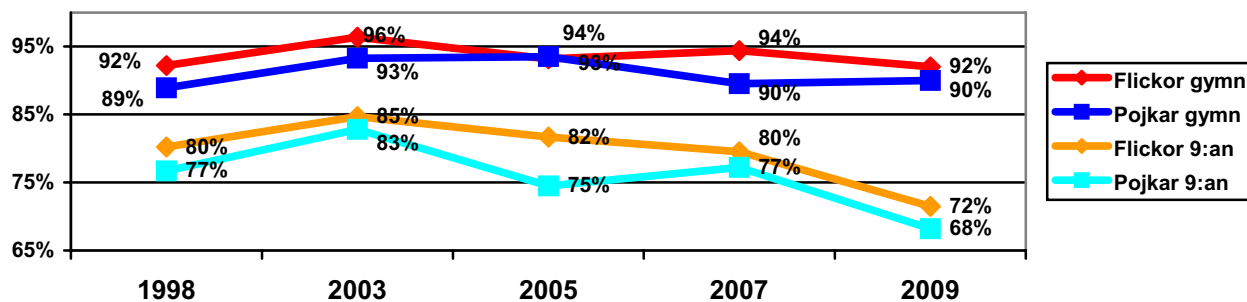
Figur 9.

Figur 9 beskriver medelåldern för de som berusningsdebuterat. Här måste man vara medveten om att när man mäter medelåldern för en händelse i olika grupper så kommer de äldre grupperna att få en högre medelålder. Det beror på att det finns några i de äldre grupperna som nyligen debuterat och därigenom drar upp medelåldern. I figuren ser vi att en svag trend mot ökande berusningsdebutålder sedan undersökningen 1998 i samtliga grupper förutom bland gymnasiepojkarna.

Andelen elever som konsumerar alkohol

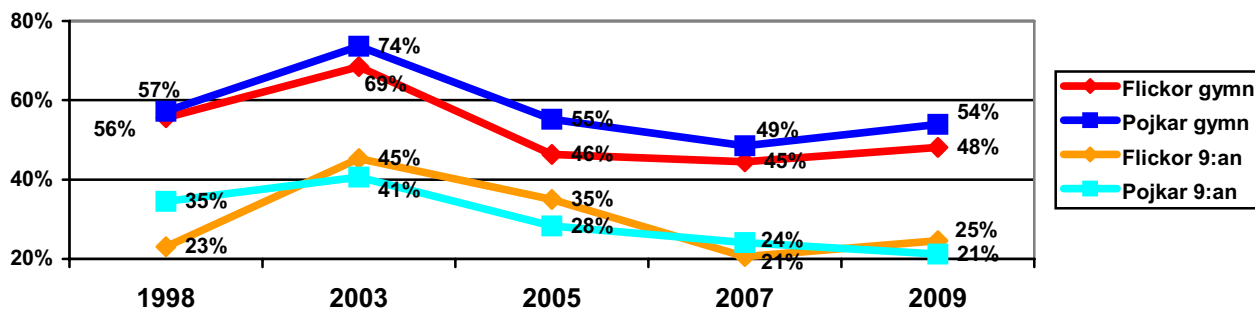
Figur 10.

I figur 10 redovisas andelen ungdomar som rapporterar att de konsumerar någon form av alkohol minst en gång om året. I figuren ser vi att andelen ökade i samtliga grupper mellan 1998 och 2003 för att sedan åter minska och att andelen alkoholkonsumenter nu minskar kraftigt bland de yngre.

Andelen elever som konsumerar alkohol två gånger i månaden eller oftare och berusar sig varje eller nästan varje gång.

Figur 11.

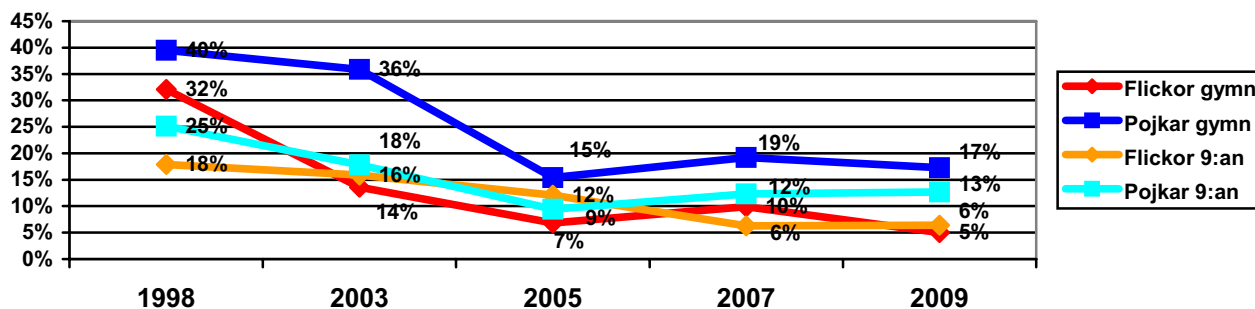

För att få en mer nyanserad bild av utbredningen av alkoholkonsumtionen korsanalyserades frågorna; hur ofta man uppger att man dricker alkohol och hur ofta man berusade sig. De som dricker någon form av alkohol minst två gånger i månaden och berusar sig varje eller nästan varje gång kallas arbiträrt högkonsumenter. Vi ser i figur 11 att andelen "högkonsumenter" ökade dramatiskt i samtliga grupper mellan 1998 och 2003. Men, om det var en dramatisk ökning i slutet på 90-talet och början av 2000-talet så ser vi att andelen högkonsumenter av alkohol minskat mellan 03-07. Men trenden verkar nu vända och andelen högkonsumenter ökar något. Sammantaget visar de fyra ovanstående figurerna att färre dricker alkohol och att debutåldern öka, men samtidigt ökar berusningsdrickandet och andelen högkonsumenter. Detta kan tolkas som en polarisering mellan ickekonsumenter och storkonsumenter.

Nedan redovisas konsumtionen av olika alkoholtyper, folköl, starköl, alkoholisk, starkcider, vin, sprit samt smuggelsprit/hembränt. I formuläret består dessa frågor av två frågor per alkoholtyp. Den ena frågan mäter hur ofta man konsumerar alkoholtypen i fråga, den andra frågan mäter hur mycket man dricker av alkoholtypen vid varje konsumtionstillfälle. En presentation av dessa frågor var för sig skulle ge ett otal figurer vilka inte gav någon bild av hur mycket som konsumeras. Därför har dessa frågor samanalyserats så att antalet tillfällen har ställts i relation till mängden. I de sju följande figurerna visas andelen elever som dricker en angiven mängd alkohol eller mer, en gång i månaden eller oftare.

Andelen elever som dricker minst två burkar folköl, en gång i månaden eller oftare

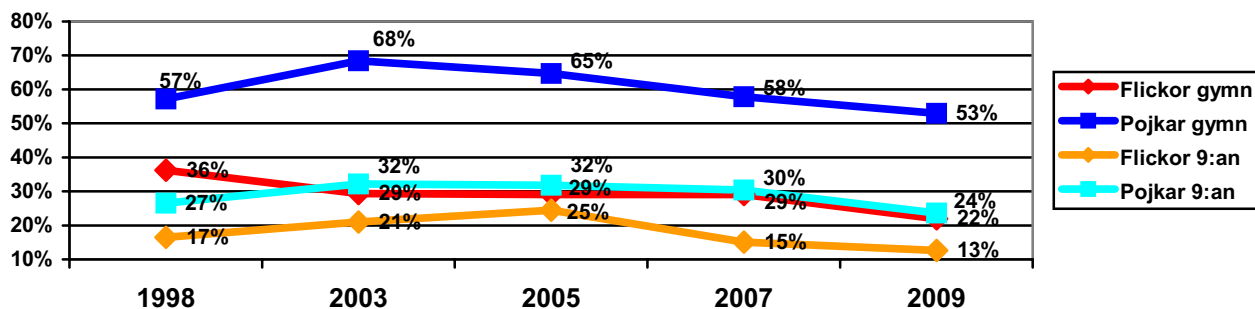
Figur 12.

Figur 12 visar att folkölskonsumtion är vanligare bland pojkar än bland flickor och andelen folkölskonsumenter ligger på ungefär samma nivåer som 2007 förutom bland de äldre flickorna.

Andelen elever som dricker minst två burkar starköl, en gång i månaden eller oftare

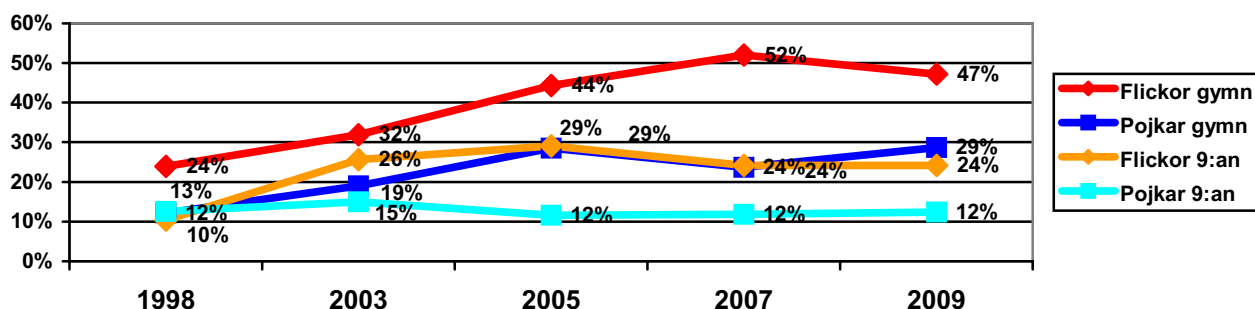
Figur 13.

Starköl konsumeras främst av pojkar i gymnasiet vid samtliga undersökningstillfällen. Pojkarna i undersökningen uppvisar en ökning av starkölskonsumtionen mellan 1998 och 2003 (figur 13). Men den trendökningen har vänts till en minskning mellan -03 och -07 som fortsatt till -09.

Andelen elever som dricker minst två flaskor alkoholisk, en gång i månaden eller oftare

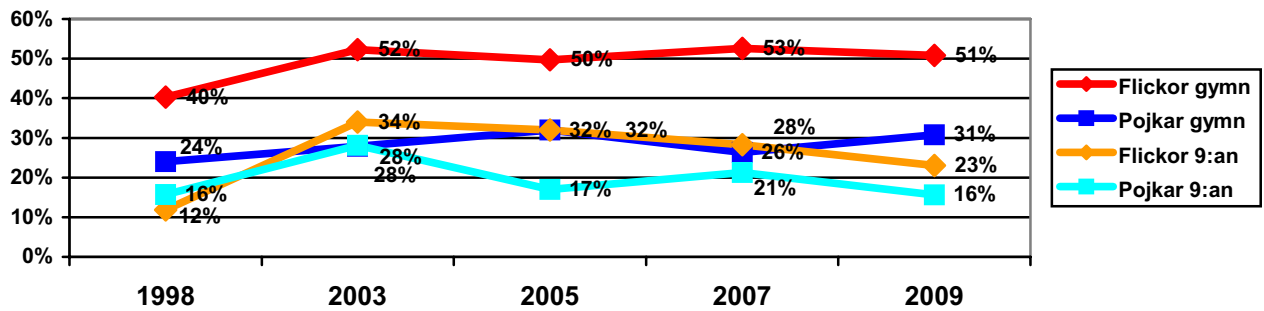
Figur 14.

Alkoholisk är en dryck som tidigare främst visat sig locka äldre flickor. I figur 14 ser vi att andelen alkoholiskkonsumenter ökade kraftigt bland äldre flickor alltsedan 1998 fram till 2007, men har nu minskat något. Vidare ser vi att övriga grupper ligger relativt konstant.

Andelen elever som dricker minst två flaskor starkcider, en gång i månaden eller oftare

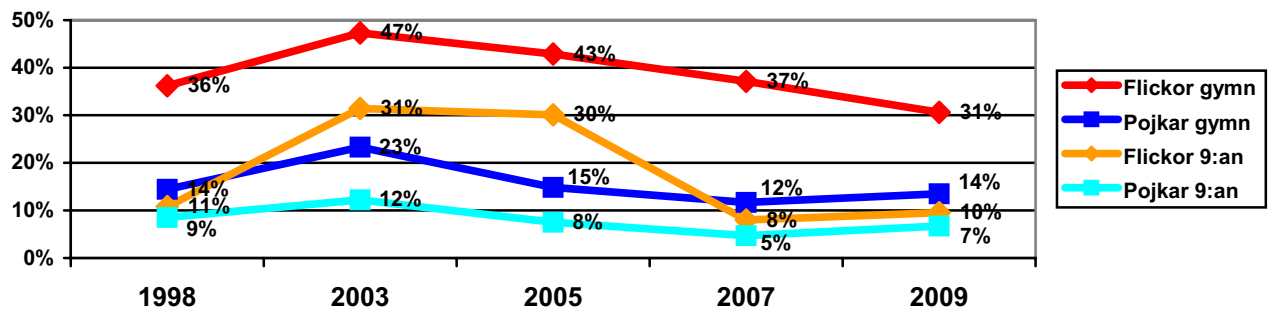
Figur 15.

Starkcider visar sig i figur 15 vara en dryck som lockar mest flickorna. Framförallt gymnasieflickorna rapporterar att de konsumerat starkcider. Andelen starkciderkonsumenter har efter en dramatisk ökning mellan 1998 och 2003 nu stabiliserats med några små avvikelser mellan åren 05-09.

Andelen elever som dricker minst två glas (20 cl) vin, en gång i månaden eller oftare

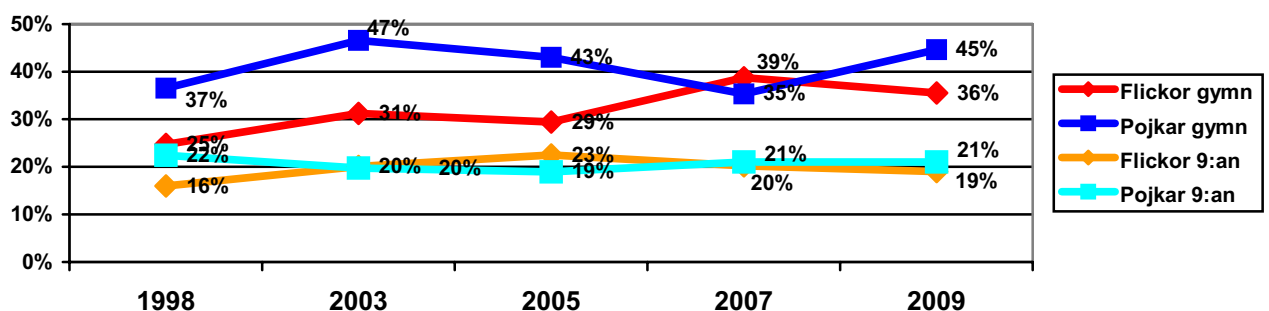
Figur 16.

Vinkonsumtionen är olika fördelad mellan könen (figur 16). Andelen vinkonsumenter är större bland flickor än bland pojkar. Vi ser även i figuren att andelen vinkonsumenter ökade i samtliga grupper mellan 1998 och 2003. Samtliga grupper uppvisade en mer eller mindre dramatisk minskning av vinkonsumtionen mellan 03 och 07. De äldre flickorna har fortsatt sin minskning medan det finns en svag tendens till ökning i de övriga grupperna.

Andelen elever som dricker minst två stora snapsar (12 cl) sprit, en gång i månaden eller oftare

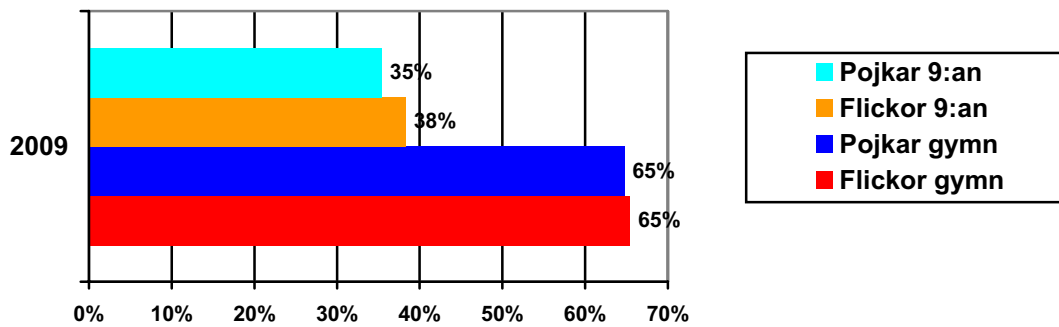
Figur 17.

Andelen spritkonsumenter visas i figur 17. Bland eleverna i skolor nio ligger andelen stabilt kring var femte elev under hela undersökningsperioden medan de äldre pojkarna efter en nedgång mellan 03 och 07 nu åter har störst andel spritkonsumenter.

Andelen elever som konsumerar smuggel-/utlandsalkohol.

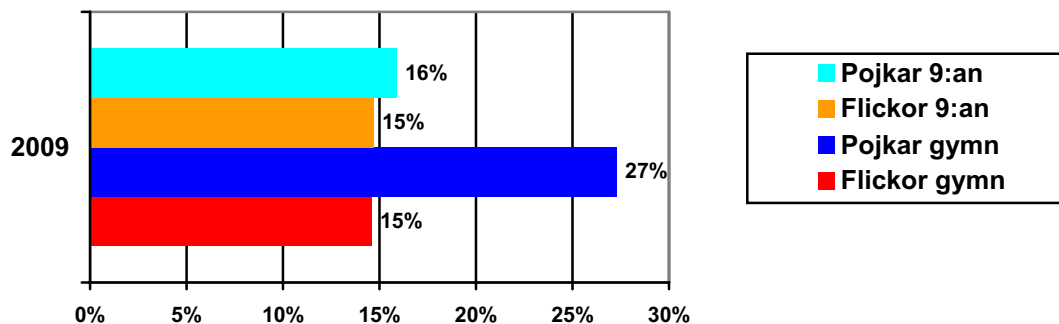
Figur 18.

Andelen smuggel-/utlandsalkoholkonsumenter visas i figur 18. Denna fråga har gjorts om till årets undersökning och därför finns inte någon trend att visa. Orsaken till att frågorna ändrades var att man ville separera hembränd sprit och utlandsinköpt alkohol. Vad vi ser är däremot att en majoritet av ungdomarna i gymnasiet konsumerar alkohol inköpt i utlandet. Vidare ser vi att en ganska stor del av ungdomarna i skolor 9 dricker utlandsinköpt alkohol och att det inte är några nämnvärda skillnader mellan könen.

Andelen elever som konsumerar hembränd sprit.

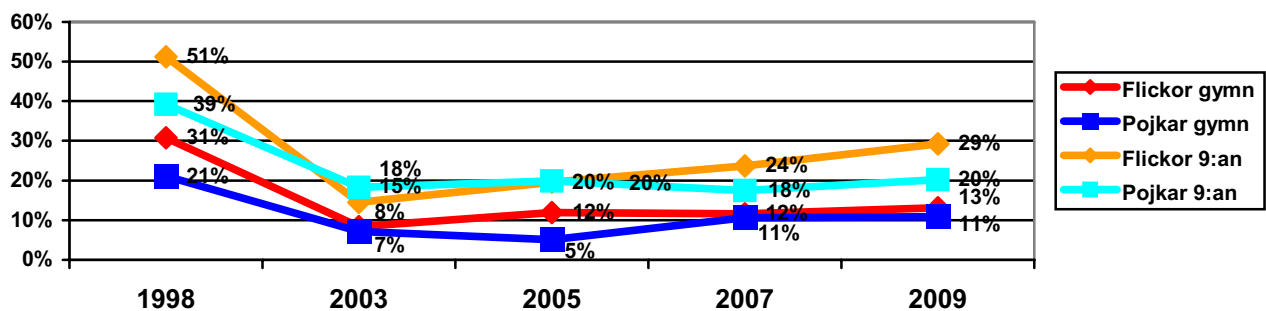
Figur 19.

Andelen konsumenter av hembränd sprit visas i figur 19. Andelen pojkar som dricker hembränd sprit är klart störst bland gymnasiepojkarna. Även denna fråga har gjorts om till årets undersökning och därför finns inte någon trend att visa.

Andelen elever som ogillar att folk blir berusade

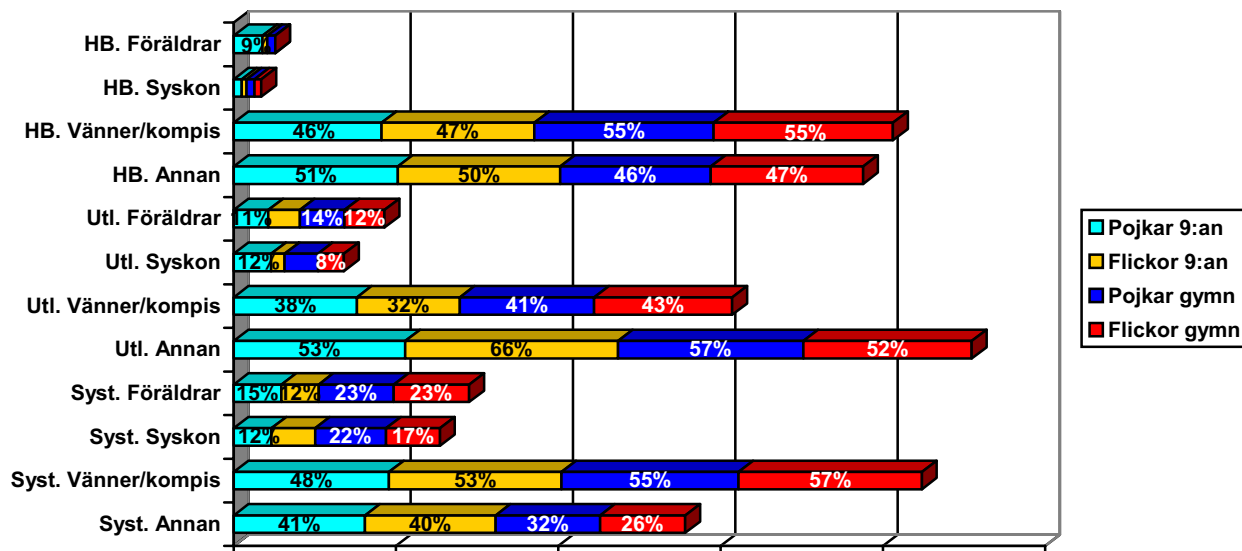
Figur 20.

Negativa attityder mot berusade människor redovisas i figur 20. Andelen som ogillar att folk blir berusade minskade d.v.s. att toleransen för berusade har ökat markant i samtliga grupper mellan 1998 och 2003. Andelen som ogillar att folk blir berusade har återigen ökat något mellan -03 och -09.

Andelen elever som har angett olika sätt att få tag på hembränt, utlandsalkohol och systembolagsalkohol 2009

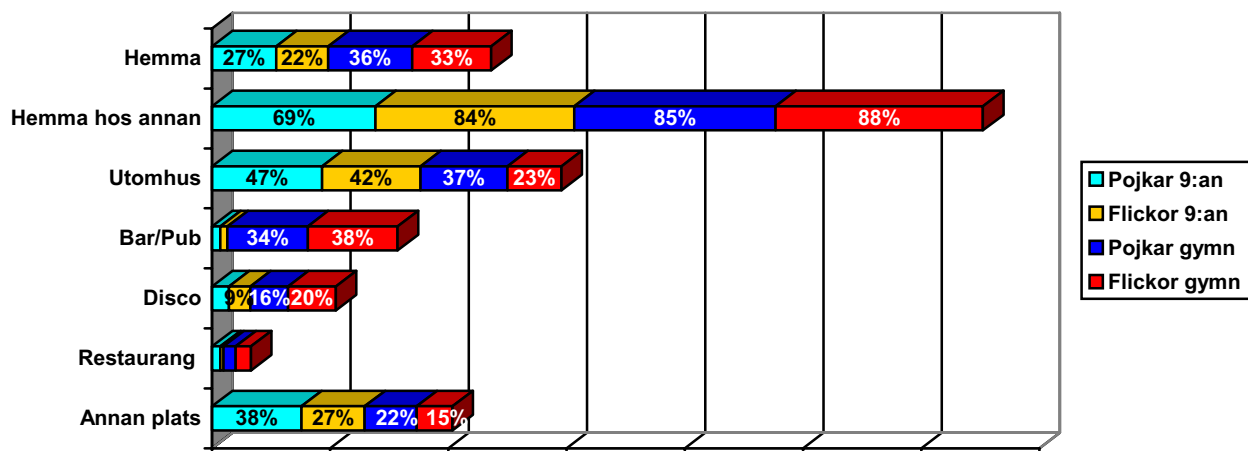
Figur 21.

Även dessa tre frågor är nya i årets undersökning. Vi ser i figur 21, bland dem som dricker; Hembränt (HB), Utlandsalkohol (Utl.) och Systembolagsalkohol (Syst.), att det vanligaste sättet att få tag på HB är från "annan person", flöjt av vänner/kompisar. Likaså är det vanligast att få tag på utlandsalkohol från "annan person", följt av vänner/kompisar. Systembolagsalkohol däremot är vanligast att man får från Vänner/kompisar. Ytterligare en iakttagelse man kan göra är att det är relativt vanligt att få systembolagsalkohol, samt till viss del utlandsalkohol, från föräldrar och syskon.

Andelen elever som har angett olika platser på vilka man dricker alkohol 2009

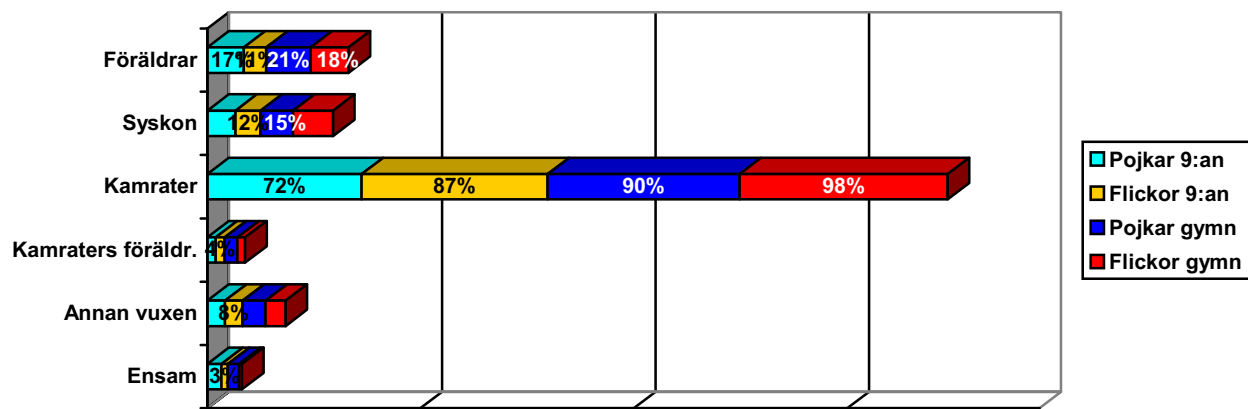
Figur 22.

I figur 22 ser vi att ungdomarna oftast dricker alkohol hemma hos någon annan, följt utav hemma och utomhus. Det är även ganska vanligt att man dricker på bar eller pub eller på disco.

Andelen elever som har angett olika personer man dricker alkohol tillsammans med 2005

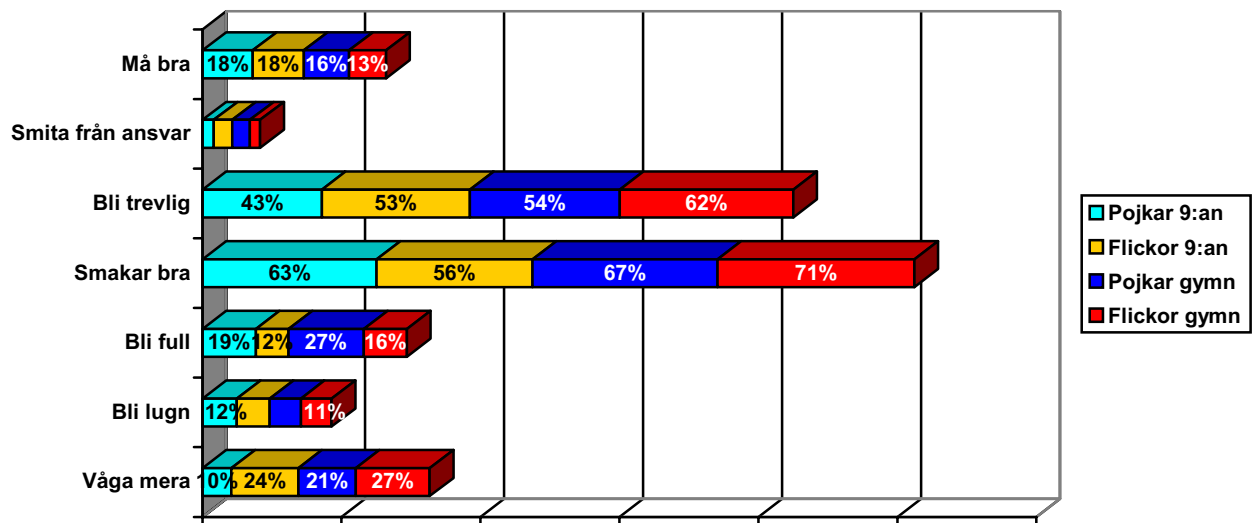
Figur 23.

Vi ser i figur 23 att vanligast var det att dricka med kamrater. Ungefär 15 till 20 procent anger att de dricker med föräldrarna och åtta till arton procent dricker med syskon.

Andelen elever som har angett olika orsaker till varför man dricker alkohol 2009

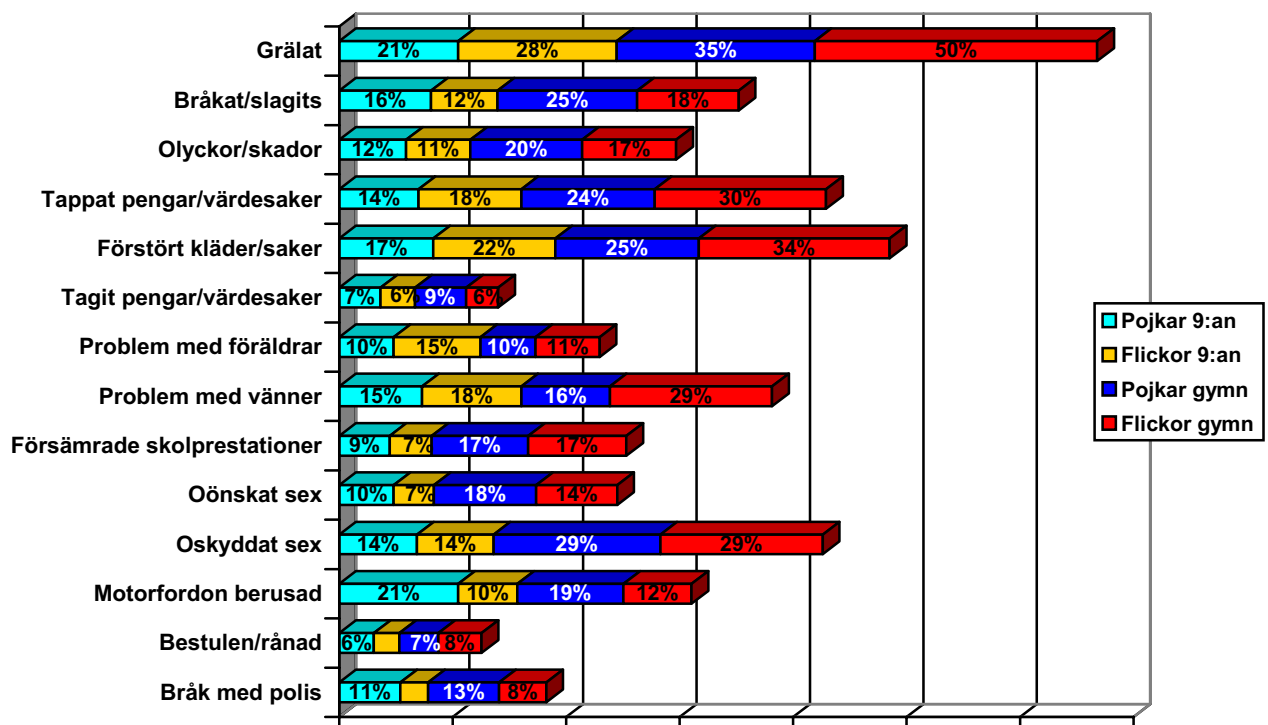
Figur 24.

I figur 24 ser vi olika orsaker till varför man dricker alkohol. Den vanligaste rapporterade orsaken är för att det smakar bra följt av för att bli trevlig, för att våga mera, för att bli full samt för att må bra.

Andelen elever som har angett olika alkoholrelaterade problembeteenden

Figur 25.

I figur 25 ser vi olika problembeteenden som ungdomarna uppgivit att de haft erfarenhet av efter att de druckit alkohol. Överlag rapporterar flickorna fler alkoholrelaterade problem. De vanligaste problembeteendena i samband med alkoholkonsumtion var att gräla, förstöra kläder eller saker, tappa bort pengar eller värdesaker samt att ha oskyddat sex. Det är inte heller ovanligt att man råkar i bråk, eller råkat ut för olyckor och skadar sig. Dessa problembeteenden har inte nödvändigtvis samband med mängden alkohol man dricker. En del ungdomar kan dricka ganska stora mängder alkohol utan att ställa till det för sig. Men vissa ungdomar hamnar nästan oundvikligen i problematiska situationer vid alkoholkonsumtion, även i små mängder. Att vissa ungdomar uppvisar alkoholrelaterade problembeteenden verkar styras av olika mekanismer som; coping strategier (KASAM), uppväxtmiljö och genetiska faktorer. För aktuella forskningsresultat på området var god se (Nilsson KW, Starrin B, Simonsson B, Alm PO, Leppert J. Alcohol-related problems among adolescents and the role of a sense of coherence. *International Journal of Social Welfare* 2007, 16 (2), 159–167.; Nilsson KW, Sjöberg RL, Wargelius HL, Leppert J, Lindstrom L, Orelund L. The monoamine oxidase A (MAO-A) gene, family function and maltreatment as predictors of destructive behaviour during male adolescent alcohol consumption. *Addiction*. 2007 Mar;102(3):389-98.). samt; Nilsson KW, Wargelius HL, Sjöberg RL, Leppert J, Orelund L. The MAO-A gene, platelet MAO-B activity and psychosocial environment in adolescent female alcohol-related problem behaviour. *Drug Alcohol Depend*. 2008 Jan 11;93(1-2):51-62.

Det finns en tydlig relation mellan dessa alkoholrelaterade problembeteenden. De ungdomar som har något av dessa problembeteenden i samband med alkoholkonsumtion tenderar även att uppvisa flera av dessa beteenden. Bland de alkoholrelaterade problembeteendena kan man även urskilja tydliga undergrupper. Den första undergruppen är; att tappa pengar eller andra värdesaker, förstöra saker eller kläder, problem med förhållandet till föräldrar, problem med förhållandet till vänner samt försämrade prestationer i skolan. Denna undergrupp tycks bestå av ungdomar som får försämrade sociala relationer och blir allmänt slarviga när de dricker alkohol. Den andra undergruppen av problembeteenden orsakade av alkoholkonsumtion är; tagit pengar eller värdeföremål, problem med förhållandet till andra vuxna, att köra moped, motorcykel eller bil när man druckit alkohol, blivit bestulen eller rånad samt att ha hamnat i bråk med polisen. Denna andra undergrupp verkar ha mer antisociala eller kriminella drag vilka får utlopp i samband med alkoholkonsumtion. Den tredje undergruppen består i att; Gräla, bråka eller slåss, ha oönskat samt oskyddat sex i samband med alkoholkonsumtion. Dessa ungdomars eskapader i samband med alkoholkonsumtion visar impulsiva drag med kopplingar till aggressivitet och sexuellt risktagande.

Regler i familjen i relation till ANT-vanor

Tabell 1.

	Starka regler i familjen	Svaga regler i familjen	Statistisk säkerhet p-värde
Rökare	19,4%	41,2%	<0.001
Snusare	9,2%	21,1%	<0.001
Tobakskonsumenter	22,2%	47,7%	<0.001
Alkoholkonsumenter	73,7%	84,3%	<0.001
Högtkonsumenter av alkohol	22,1%	51,7%	<0.001
Provat narkotika	10,6%	23,6%	<0.001
Använt narkotika >=5ggr.	2,5%	11,7%	<0.001

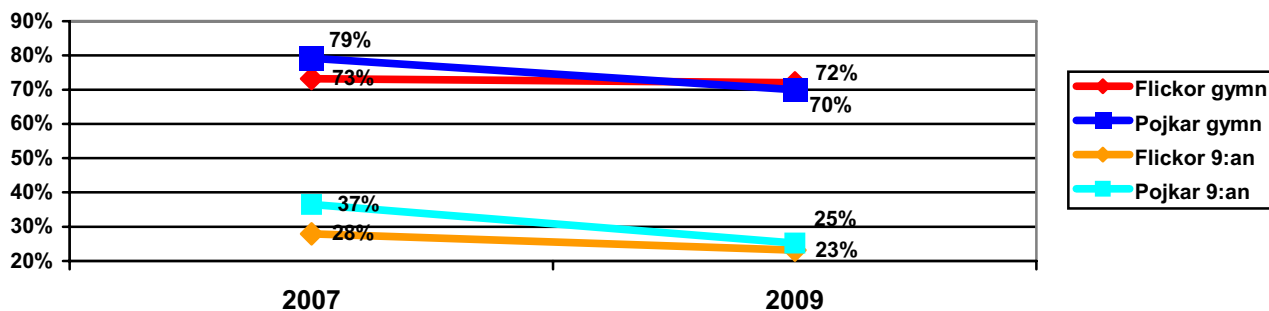
I tabell 1 återfinns analyser av familjeregler och dess relation till ANT-vanor hos ungdomarna i Karlskrona. Frågorna om regler i familjen var följande; 1. säga var man går, 2. hur man sköter skolarbetet, 3. talar om var man går på fest, 4. när man skall vara hemma, 5. när man skall lägga sig, 6.

att man hjälper till hemma, 7. att man inte skolkar, och 8. hur man uppför sig mot andra människor. Svartalternativen var på en fyrgradig skala och svaren slogs samman till ett "familjeregelindex" vilket sedan delades in i starka respektive svaga regler i familjen utifrån kvartiler (Q1-Q4).

Vi ser att ungdomar från familjer med svaga regler rapporterar avsevärt högre andel rökare, snusare, tobakskonsumenter, alkoholkonsumenter, högkonsumenter av alkohol, andel som provat narkotika samt andel som använt narkotika fem gånger eller mer.

Andelen elever där föräldrarna tillåter att de dricker alkohol

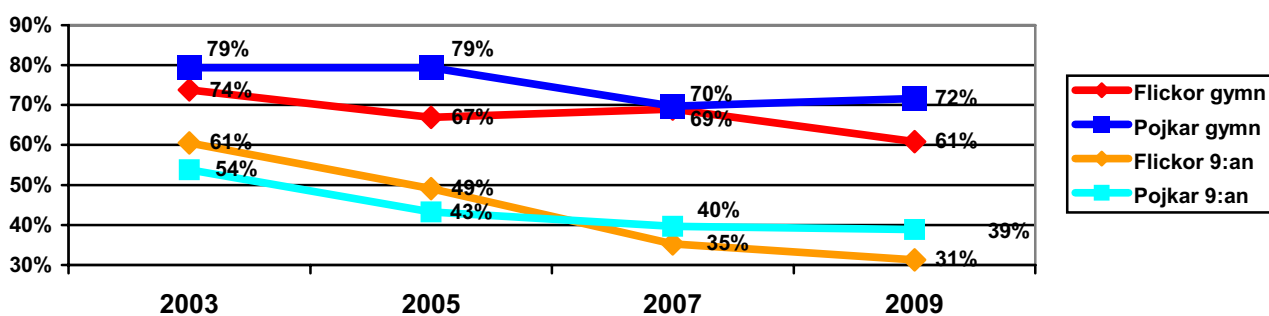
Figur 26.

Frågan som ligger till grund för resultatet i figur 26 har togs med i undersökningen 2007. Figur 26 visar andelen ungdomar som får dricka alkohol för sina föräldrar. Vi ser att andelen tillåtande föräldrar minskat sedan 07. Föräldrarnas berusningsvanor (där minst en av föräldrarna dricker sig berusade) är signifikant relaterat till att de tillåter sina ungdomar dricka alkohol. Tittar man på andelen ungdomar som klassas som högkonsumenter av alkohol ligger den på 44 % i familjer där föräldrarna tillåter att ungdomarna dricker alkohol men bara på 22 % i familjer där ungdomarna inte får dricka alkohol. Vidare finner man att ha tillåtelse av sina föräldrar att dricka alkohol är relaterat till att vara alkoholkonsumenter, att ha berusat sig, samt att ha många alkoholrelaterade problembeteenden.

Andelen elever där kamraterna dricker så att de blir berusade

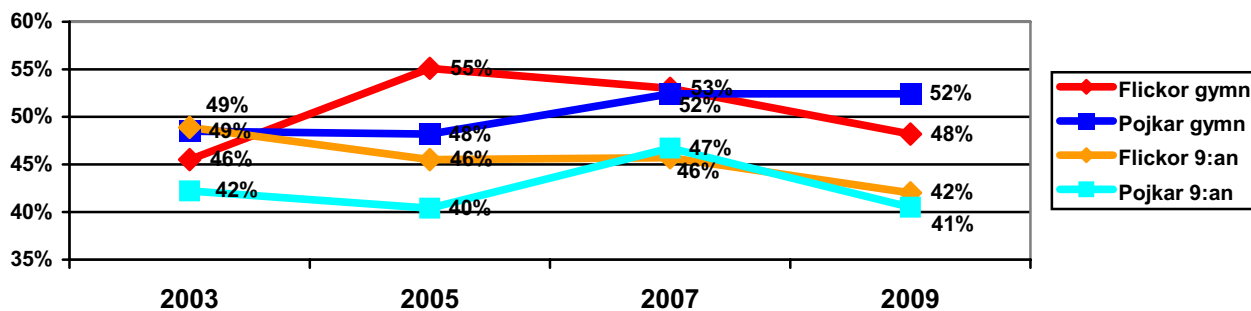
Figur 27.

Frågan som ligger till grund för figur 27 fanns inte med i 1998 års undersökning. Figur 27 visar att 2003 ansåg de flesta ungdomarna att merparten av deras kamrater drack så att de blev berusade. Sett över hela undersökningsperioden har andelen minskat i samtliga grupper.

Andelen elever där minst en av föräldrarna dricker så att han/hon blir berusad

Figur 28.

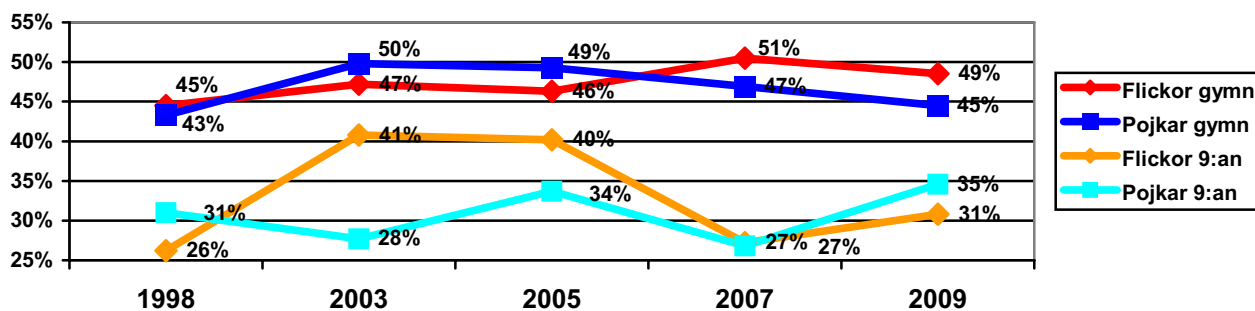

Frågan som ligger till grund för figur 28 fanns inte med i 1998 års undersökning. Vi ser i figuren att ungefär hälften av ungdomarna anger att deras föräldrar dricker sig berusade. Tidigare studier visar att ungdomars alkoholkonsumtion har relation till föräldrarnas alkoholkonsumtion.

NARKOTIKA, SNIFFNING, DOPNING OCH LÄKEMEDEL

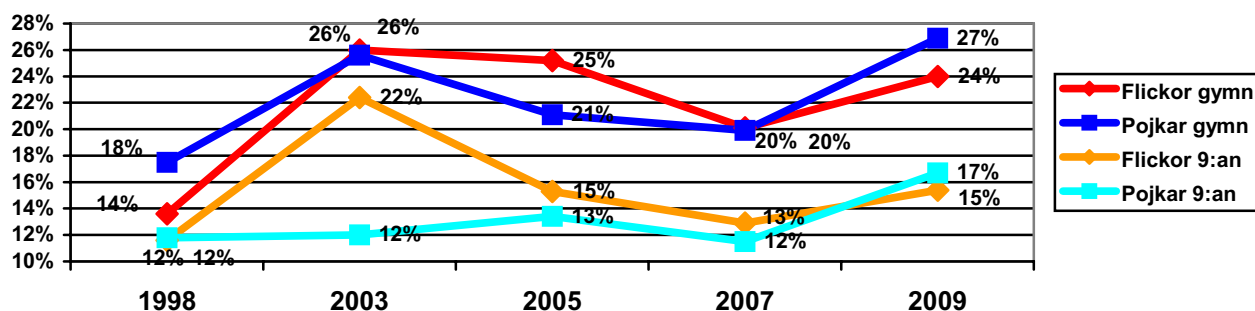
Andelen ungdomar som tror sig veta, eller vet vart de skulle kunna få tag på narkotika är tämligen konstant bland gymnasisterna men har ökat bland de yngre ungdomarna. 2009 års resultat visar på en anmärkningsvärd ökning av andelen som haft lust att prova narkotika, andelen som någon gång använt narkotika och andelen som använt någon form av narkotika 5 gånger eller mer. Dessutom ökar användandet av läkarförskrivna sömn och lugnande medel. Mot bakgrund av den ökande andelen narkotikakonsumenter är det inte förvånande att samtliga grupper påvisar en minskande andel med negativa attityder mot hasch, amfetamin och att sniffa.

Andelen elever som vet någon person de skulle kunna få eller köpa narkotika av
Figur 29.

Vi ser i figur 29 att andelen som vet eller tror sig veta någon de skulle kunna få eller köpa narkotika av förändrats främst bland de yngre sedan 1998. Ungefär hälften av gymnasisterna och var tredje elev i skolår 9 vet eller tror sig veta var de skulle kunna få tag på narkotika.

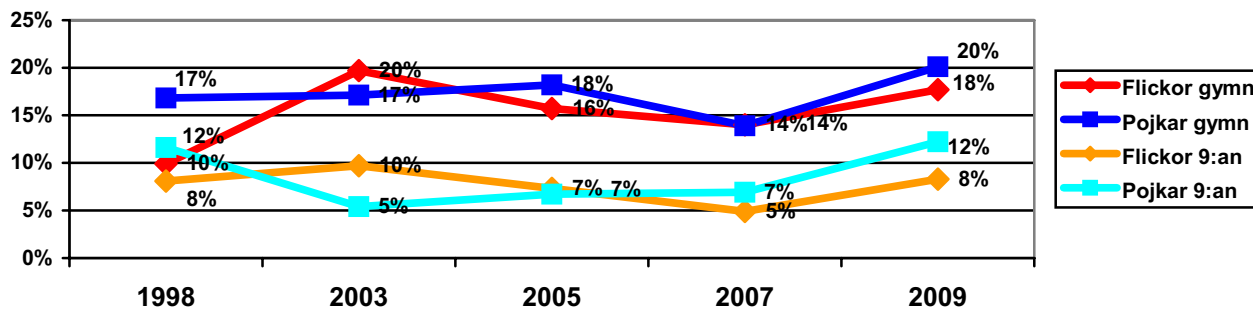
Andelen elever som har haft lust att prova narkotika
Figur 30.

Figur 30 visar andelen ungdomar som haft lust att prova narkotika. Vi ser en markant ökning mellan 1998 och 2003 förutom hos de yngre pojkarna där andelen var oförändrad. Mellan 03 och 07 ser vi en klar sänkning av andelen som haft lust att prova narkotika i samtliga grupper förutom bland de yngre pojkarna. Men mellan 07 och 09 har det skett en markant ökning av andelen som har haft lust att prova narkotika i samtliga grupper.

Andelen elever som någon gång har använt narkotika

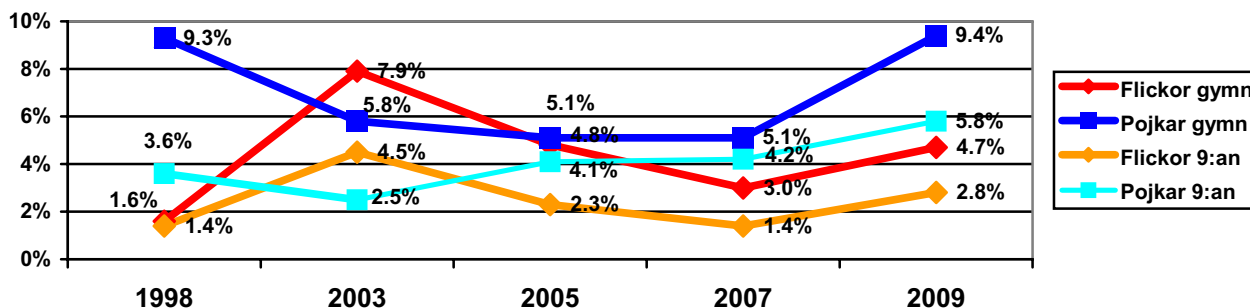
Figur 31.

I figur 31 ser vi andelen som någon gång använt narkotika. Figuren visar ganska kraftig ökning av andelen ungdomar som någon gång använt narkotika sedan 2007.

Andelen elever som har använt hasch, marijuana eller någon annan form av narkotika fem eller fler gånger

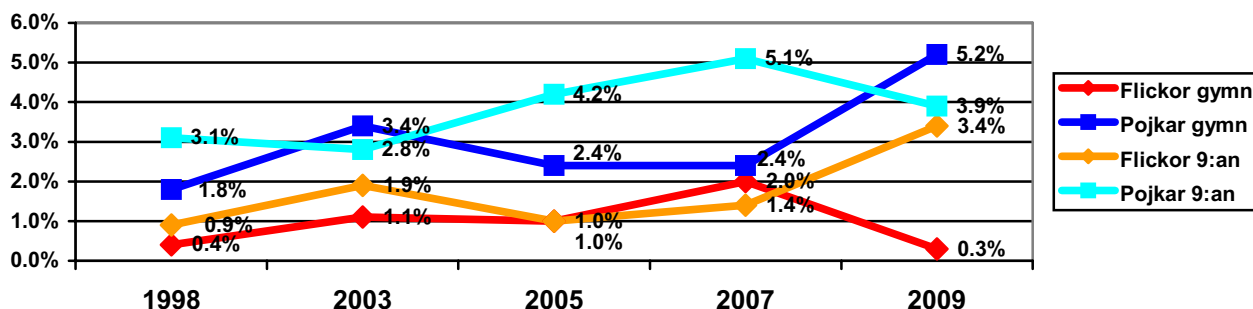
Figur 32.

I figur 32 ser vi att andelen som använt narkotika fem gånger eller mer. Från att ha varit en vikande trend i de flesta grupper ser vi nu en ökning sedan 2007 i samtliga grupper.

Andelen elever som någon gång använt dopningsmedel

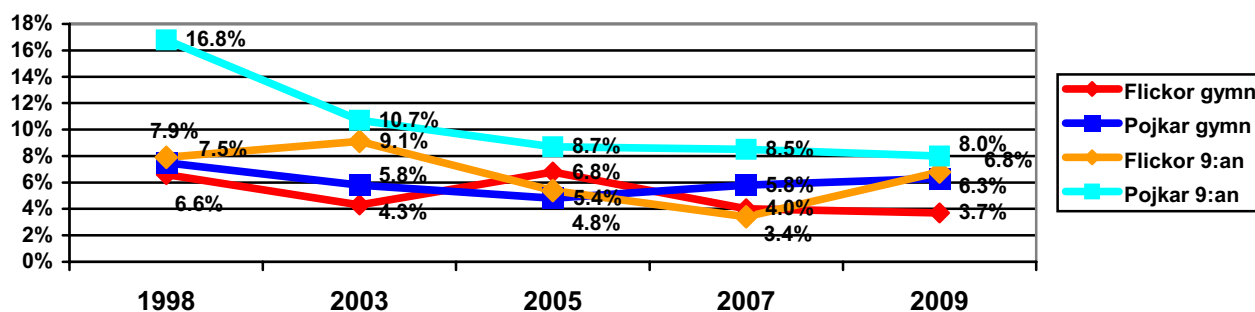
Figur 33.

Användande av dopningspreparat är tämligen ovanligt och något som förekommer främst bland pojkar. Trenden har varit både upp och ner över tid. Men sedan den senaste undersökningen ser vi i figur 33 en minskad andel som använder dopningsmedel bland de yngre pojkarna och de äldre flickorna medan de yngre flickorna och de äldre pojkarna påvisar en ökande trend.

Andelen elever som har sniffat

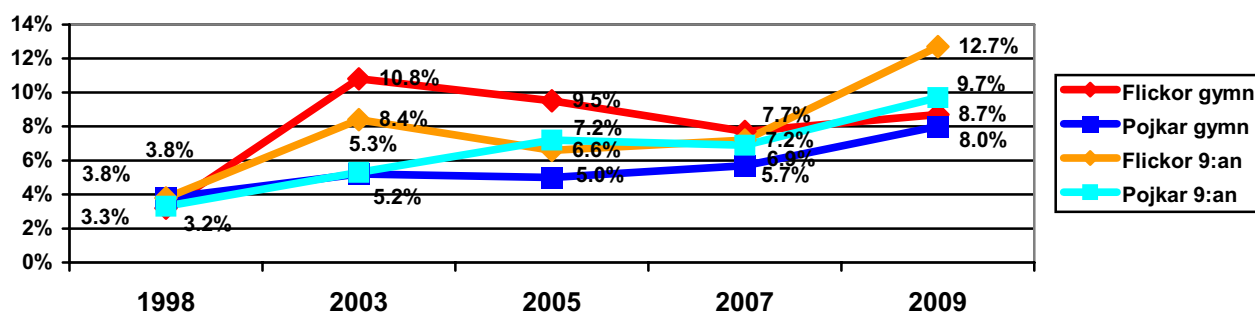
Figur 34.

Figur 32 visar att sniffning genomgående är vanligast förekommande bland pojkar i skolår 9. Vidare ser vi andelen som rapporterar att de sniffat en eller flera gånger ligger tämligen stabilt sedan 2005. Dock kanske man skall notera andelsökningen bland de yngre flickorna.

Andelen elever som använder sömn- eller lugnande medel utskrivna av läkare

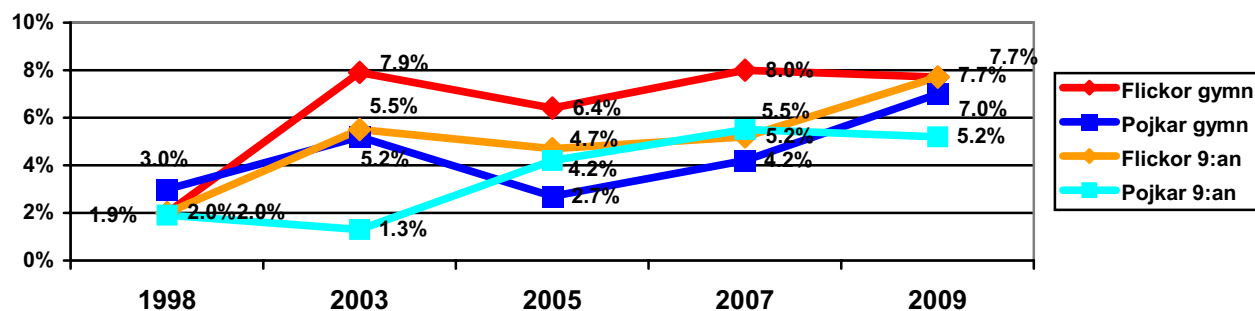
Figur 35.

Sömn eller lugnande medel utskrivet av läkare, tas av ungefär åtta till tolv procent av ungdomarna. I figur 35 ser vi att det var en markant ökning mellan 1998 och 2003. Likaså ser vi en markant ökning sedan 2007. Detta kan ha sin förklaring i de resultat från olika undersökningar som beskriver en ökad psykisk ohälsa bland ungdomar i hela landet.

Andelen elever som använder sömn- eller lugnande medel utan att läkare skrivit ut åt dem

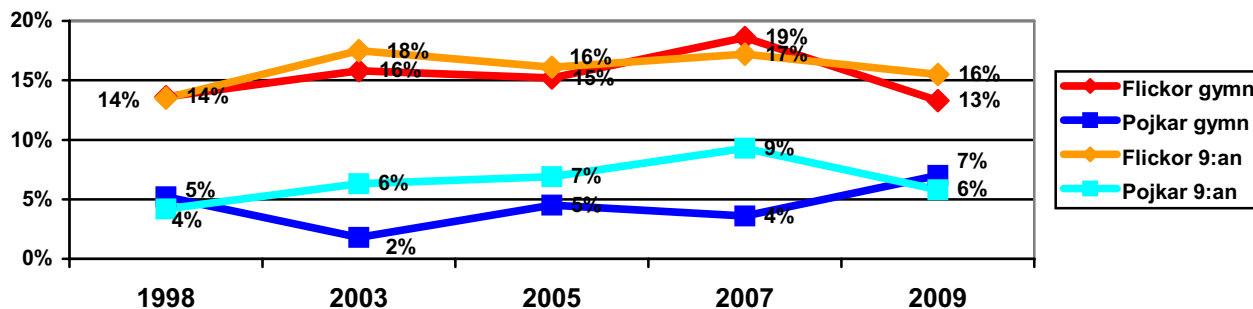
Figur 36.

Figur 36 visar andelen ungdomar som använt sömn- eller lugnande medel utan att läkare har skrivit ut preparaten. Sett över hela undersökningsperioden har användandet av icke läkarförskrivna sömn- och lugnande medel en ökande trenden i samtliga grupper.

Andelen elever som använder smärtstillande medel en gång i veckan eller oftare

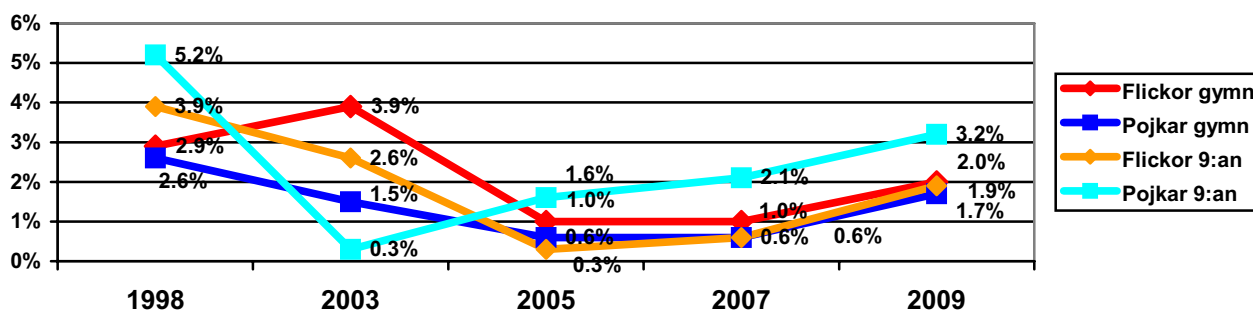
Figur 37.

Användandet av smärtstillande preparat visas i figur 37. Vi ser att det framförallt är flickor som använder smärtstillande regelbundet. Över tiden ser vi sammantaget en svag ökning av användandet av smärtstillande medel fram till 2007, därefter har användandet av smärtstillande medel minskat förutom bland de äldre pojkarna.

Andelen elever som använder smärtstillande medel en gång i månaden eller oftare tillsammans med alkohol i berusningssyfte

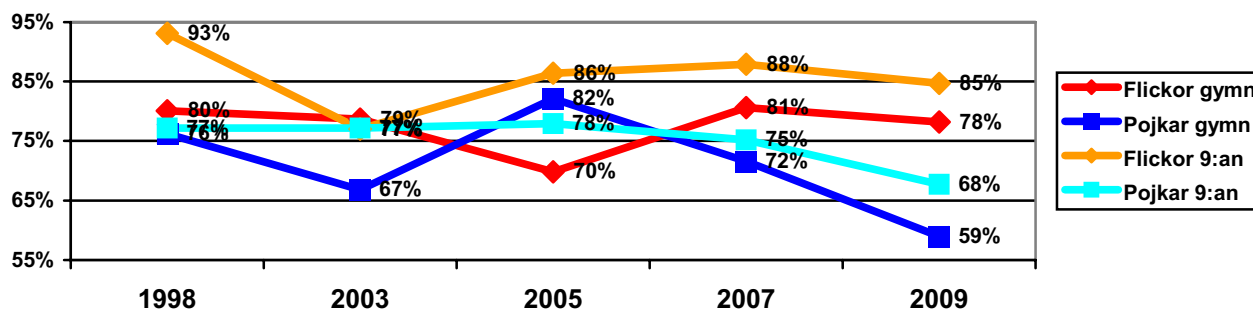
Figur 38.

Användandet av smärtstillande läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte visas i figur 38. Vi ser att andelen ungdomar som tar smärtstillande tillsammans med alkohol en gång i månaden eller oftare minskat avsevärt fram till 2005 och därefter åter en ökande trend..

Andelen elever som ogillar att folk röker marijuana eller hasch

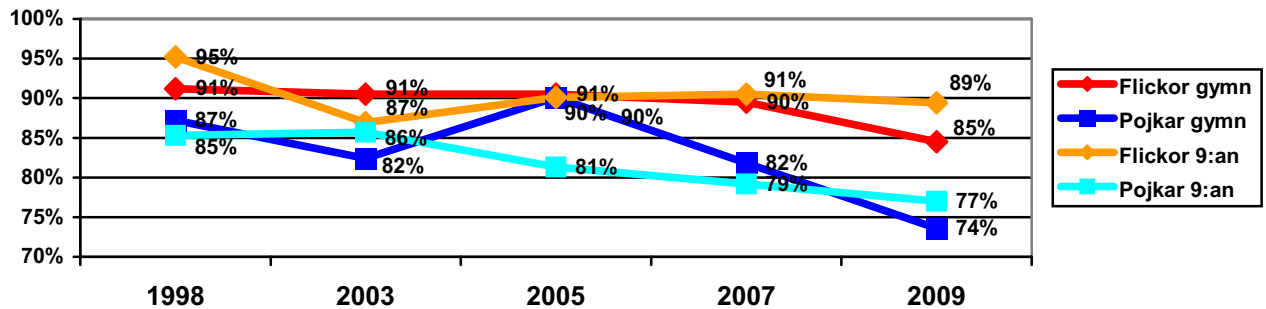
Figur 38.

Attityder till cannabis återfinns i figur 38. Vi ser att en övervägande majoritet av ungdomarna ogillar att folk röker hasch eller marijuana. Bland flickorna ökar andelen negativa mot hasch eller marijuana 2007. Men sedan dess har de negativa attityderna minskat i samtliga grupper.

Andelen elever som ogillar att folk provar amfetamin

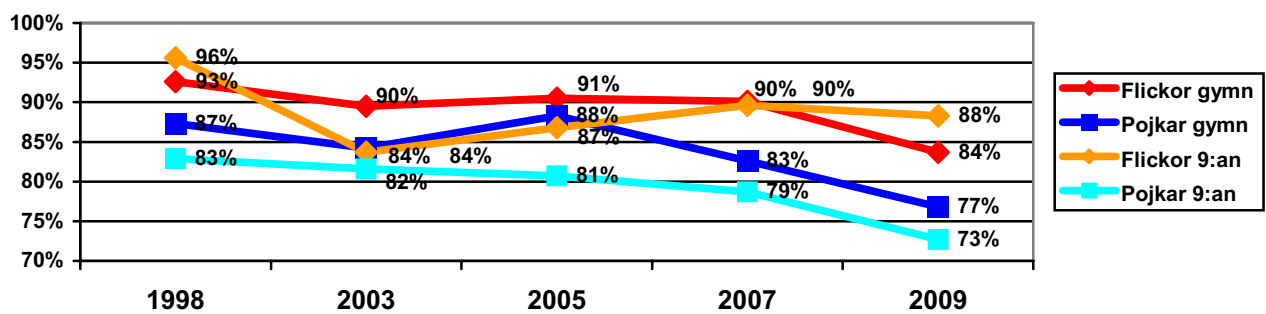
Figur 39.

Figur 39 visar attityderna till användande av amfetamin. Ungefär sju till nio av tio bland ungdomarna ogillar eller ogillar starkt att folk provar amfetamin. Figur 38 visar också att flickor är mer negativa till amfetamin än pojkar samt att andelen negativa till amfetamin minskar i samtliga grupper.

Andelen elever som ogillar att folk sniffar

Figur 40.

Attityder till folk som sniffar visas i figur 40. Ungefär sju till nio av tio ungdomar ogillar att folk sniffar. Vi ser att samma trend som återfinns i figur 38 och 39, att flickor är mer negativa än pojkar. Men andelen med negativa attityder mot att sniffa minskar i samtliga grupper.